

Børns oplevelse af sygdom og indlæggelse

Af Lise Giødesen, ergoterapeut, Hellerup.

Lise Giødesens hjertesag har i mange år været børns trivsel under sygdom og hospitalsindlæggelse.

Fra sine erfaringer i arbejdet med syge børn på amerikanske og danske hospitaler, har hun samlet materiale til bøger, film, udstillinger, undervisning og foredragsvirksomhed.

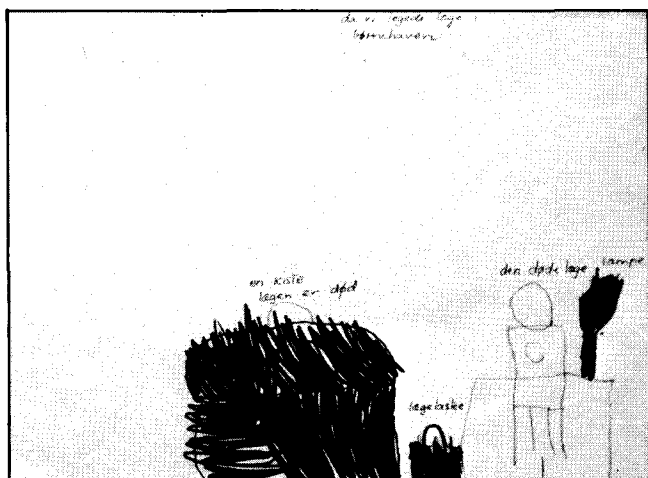
Desuden benytter hun sine erfaringer til forberedelse af raske børn til hospitalsmiljøet, da 80% af børn indlægges akut.

I denne artikel får vi indblik i børns oplevelse af forskellige hændelser på sygehuset.

Angst for sygehuset

"Hvorfor er læger så kede af det?" spurgte Jacob efter sin operation. — Drengens læge havde sagt til ham, at han var ked af det, men han blev nødt til at sende Jacob på sygehuset. På sygehuset sagde lægen at han var ked af det, for Jacob skulle opereres, og en anden læge var ked af at skulle tømme Jacobs mave. Det var narkoselægen også, fordi han skulle give Jacob et stik. Hvorfor er læger så kede af det?

Børn kan have en forvirret og usikker opfattelse af sygehusvæsenet. Et børnehavebarn tegnede sin opfattelse af hospitalet, og det blev en lægetaske, en død læge og forskelligt apparatur.

Børn der selv har prøvet at være på sygehus, kan ofte udtrykke deres oplevelser gennem leg og tegninger. Et barn tegnede sig selv liggende i sengen omgivet af apparatur. "Hvad skal alt det til for? Vil det holde mig i live eller slå mig ihjel?"

Lene på næsten 7 år: "Mit hoved er simpelthen proppet med fantasi!" Til moderens forstående bemærkning, at sådan er det nok med alle børn, svarer hun: "Ja — men det er ikke altid de vil sige det". Det er ikke altid, at børn åbent giver udtryk for deres tanker og følelser. Børn, der har været indlagt på sygehus, giver ofte først udtryk for deres følelser, efter at de igen er hjemme i de vante trygge omgivelser. Forældre kan forskrækkes over barnets ændrede adfærd efter hjemkomsten, eller over den voldsomhed som barnet udtrykker ved at dramatisere oplevelserne i leg.

Ved at spørge børn om, hvad *det værste* er ved at være på sygehus, har næsten alle børn svaret mig, at det er stik. Andre svar kan være: "at ens mor går", — "når lægerne kommer", — "operation", —

"at man sover derinde", — "maden" — og "når man skal et sted hen, man ikke kender, så bliver man bange".

Til spørgsmålet om, hvad *det bedste* er ved at være på sygehus, lyder svar som: "når man får at vide, at man skal hjem", "når man får besøg", — "morgenmad på sengen", — "legestuen", — "når man kan snakke med nogen, man kan li'."

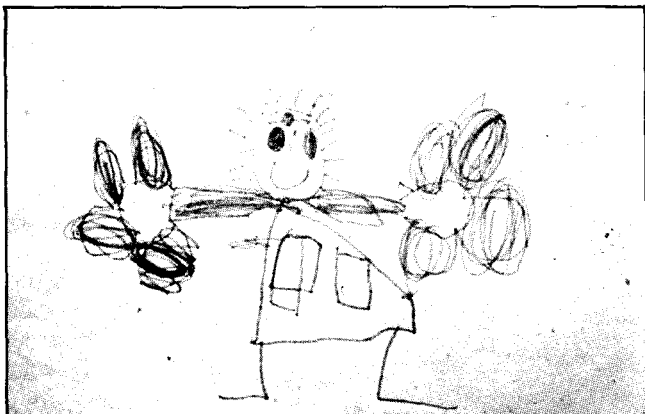
Når jeg ser et par store barneøjne, der fra hospitalsengen kigger sig undrende omkring i det fremmede miljø, kan jeg ikke lade være med at spørge mig selv: "Jamen, hvad tænker børn om alt det, de ser og hører, alt det de oplever, alt det man gør ved dem? — Hvad tænker børn om det de ser ske med

andre børn? — Kommer de også og stikker mig, når de er færdig med ham? — Eller kommer jeg til at se ligesådan ud, når jeg vågner fra *min* operation?"

Børns tegninger kan ofte afspejle børnenes oplevelser. Der er tegninger, hvor lægen er større end selve sygehuset, og selv om læger og sygeplejersker er tegnet med et venligt smil, kan de være forsynede med kæmpehænder, netop de hænder børn føler går til angreb imod dem. På tegninger af børn der får stik, står den person, der udøver smerten næsten altid med et stort smil, mens tårerne sprøjter fra barnet. På en sådan tegning skrev Jan: "Du mærker kun et lille prik, det gør ikke ondt, du skal ikke græde, for du mærker kun et lille prik."

Der er nogle voksne, der tror, at det er lettere at lyve og sige, at det ikke gør ondt. Men hvis det så *gør* ondt, så føler børnene sig svigtede og snydt, og senere vil de måske ikke stole på andre i hvide kitler.

Nogle børn tegner hospitalet som et fængsel, og børn kan opleve deres sygdom som selvforskyldt med indlæggelse som straf.

Angst for at miste noget

Mange børn har en usikker opfattelse af kroppen og kroppens funktion. Foruden ængstelsen for stikkets smerte, kan børn være af den opfattelse, at det kan være farligt at miste for meget blod ved blodprøver, — for så kan man risikere at dø. Derfor er det vigtigt at fortælle børnene, at de har rigeligt blod, og at kroppen laver nyt blod, samt at det lille hul lukker sig af sig selv. Børn kan være bange for, at kroppens indhold kunne løbe ud, ligesom den bamse de pillede i stykker, da de var mindre.

Det kan være belastende for børn at blive bedøvet og opereret. Børn har givet udtryk for, at de er bange for at vågne op under bedøvelsen og føle smerte, eller at de aldrig mere vil vågne. Hvis børnene ikke ser den maske eller ballon, som narkoselægen fortæller dem om under forberedelsen, så kan børnene tænke på en fødselsdags*ballon* og en fastelavns*maske* og derfor føle sig snydt, når de kommer over på operationsstuen.

Børn kan heller ikke lide, at man tager noget fra dem, mens de sover, så er de jo ikke helt "sig selv", når de vågner. En lille pige sad efter operationen og græd: "Hvor er mine polypper henne? — Jeg vil ha' mine polypper igen". Ved blodprøvetagning kan der falde spørgsmål om, hvordan de får blodet ind igen eller: "Hvornår kommer de med det igen?" En laborant sagde trøstende til et barn: "Det er ikke altid at vi tager blodprøve i armen, så jeg vil bare *tage fingeren!*" — Udover de uundgåelige ubehagelige oplevelser børn udsættes for, skræmmes de ofte unødvendigt grundet fejlopfattelser og manglende forståelse for sprogets mange nuancer

og ord med mere end én betydning. Udtryk som at "skyde" et røntgenbillede eller ved scanning at "skære" et billede og at portøren skal "køre én over", kan let misforstås.

Mangelfulde svar kan være lige så misvisende som f.eks. i Ninas tilfælde. Nina som skulle faste inden operationen, spurgte hvorfor hun ikke måtte få noget at spise og fik svaret: "Fordi der snart kommer en mand og henter dig!"

Børns ængstelse for at ligge ned i en behandlingssituation udtrykte Helene således: "Jeg vil helst ikke ligge ned, når jeg skal ha' stingene ud. Så føler jeg mig så hjælpeløs".

Angst for sygdom og død

Dødsangsten er ofte en realitet for børn, uden at de voksne bemærker det. Første gang jeg erfarede dette, var da en 7-årig pige fortalte om sin tegning af to sengeliggende børn. "Den ene har lungebetændelse", forklarede hun. "Den anden har C F. — Hvad det er? Det er cystisk fibrose, den mest dødelige børnesygdom. Det er hvad jeg har!" Ingen vidste, at denne pige havde kendskab til sin diagnose og dens udsigter. Pigen og hendes familie fik selvfølgelig straks den nødvendige støtte.

Børn kan også støtte og hjælpe hinanden, når det gælder angst for sygdom og død. Et barn var i legen ved at forgive en patient med en giftsprøjte, så han ikke mere skulle lide. John på 9 år med astma lo og sagde: "Slå ham ihjel? — Jeg lider da også, men jeg bliver da ikke slået ihjel for det, vel? Du lider — men du skal ikke dø".

Børn med astma har lavet mange tegninger af spøgelser og uhyrer. Et barn forklarede: "Astma lyder som et spøgelse og føles som en edderkop, der kravler inde i brystet.

Når børn er syge og måske opholder sig i fremmede og utrygge omgivelser, trænger de specielt til støtte fra en person, de kender og holder af, og det understreger Helene:

"Far og mor er de bedste i verden
at klamre sig til, når man er bange!"

